

תיקוני עירובין

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 271
טבת תשפ"א

שגם לאחר שנים רבות שעוסקים בעירוב באלפי מקרים שונים, תמיד יש עוד מקרים חדשים ודינים חדשים. בשיעורים החדשים ללימוד "בודקי עירובין" שנפתחו בס"ד בתקופה זו, עמדנו על הענין החשוב הזה, שעירובין שונה מכל נושא הלכתי אחר, שבכל נושא מספר המקרים מוגבל, ורוב הדברים דומים, וקל להבין את השאלה ההלכתית שנוגעת לכל דבר. משא"כ בעירובין מתחדשים הרבה דברים שצריך חכמה ובקיאיות לדעת האם יש בהם שאלה, ולאיהו הלכה הוא שייך, [כגון אחד מהדברים שלמדנו, בגדר חי האם היא כשרה למחיצה של עירוב, וצריך לדון בה מצד כמה הלכות, שעור גובה המחיצה, חלליסתחת המחיצה, מחיצה המתנדנדת ברוח, צמח שאינו ישר אלא משתפע ועולה, מרגה באמצע המחיצה, חוזק הצמח שנחשב לקרקע למעט מהמחיצה, ועוד].

בדיקה מקיפה לעירוב באחת מהערים הגדולות

באחת מהערים הגדולות במרכז הארץ החליפו את הבודק ששימש במשך כמה שנים, והביאו תחתיו בודק חדש, שיחק את התפקיד לעבור על כל העירוב כל שבוע, לתקנו ולתחזק אותו. ובעקבות התחלופה פנו מהמועצה הדתית אל מוקד העירוב שיערוך בדיקה מקיפה על כל העירוב של העיר, וישים לב לכל הפרטים הטעונים שיפור ושיפוץ, או תיקון מיידי, וימסור את הדו"ח למועצה הדתית על מנת שיקדמו ויתקנו את העירוב. לאחר תיאום עם הבודק החדש, הגענו אל העיר ביום חמישי, והסתובבנו סביב כל העיר ביסודיות. הבדיקה ערכה זמן רב, במשך כחמש שעות, ובס"ד אנו מקיים שהדבר יביא תועלת גדולה לעיר.

קיר אקוסטי שמשמש את העירוב אינו כשר למחיצה

במהלך הבדיקה התעוררו שאלות רבות, וחלקם אפילו שאלות נדירות, ובזה שוב אנו נפגשם בדבר מעניין במלאכת העירובים, שגם אחרי שעוסקים בעירובים שנים רבות, ונמצאים בעשרות ומאות מקומות, בכל זאת מוצאים עוד ועוד מקרים חדשים, שצריך לשים לב להלכות המתחדשות בהם. באחת מהכניסות לעיר עשו קיר מיוחד כדי שיהיה יפה, שהוא משמש קיר אקוסטי לעיר והוא גם משמש את העירוב, כיון שמדובר בקיר ארוך ויצב וגבוה יותר משלשה מטרים, מרחוק זה היה נראה קיר מושלם וטוב, אבל כשעצרנו והתקרבנו לצורך משהו אחר, הבחנו שיש בקיר הזה שאלה קשה, שיתכן שהוא אינו מחיצה כלל, ולמרות שהוא גבוה שלשה מטרים, אין בו אפילו מטר אחד כשר כיצד יתכן?

קיר אקוסטי גבוה שהתברר שאינו כשר לעירוב

הקיר היה עשוי כעין מפלסים על גבי מפלסים, אבל לא כמו מדרגות או מסלעה רגילה, שבוה היינו מבחינים מיד בדירוג, וזה דבר שאנו רגילים להכיר בו. אבל הקיר הזה בסה"כ ניצב כמעט ישר, ומ"מ יש בו כעין מדרגות רחבות, כי לאחר כל מדרגה עולה ממנה קיר אלכסוני, בגובה כשבעים ס"מ שיוצא כחצי מטר, ושוב מדרגה נכנסת, ושוב קיר אלכסוני זאת אומרת שבסה"כ הקיר ניצב באותו מקום, אבל יש בו שטח אדמה ישר יותר מד' טפחים, ובין שטח אחד לזה שמעליו הגובה הוא רק כשבעים ס"מ, שזה פחות משיעור מחיצה י' טפחים לפי כל החישובים.

אדם שהניח רשת על העמודים במקום החוט
במסגרת השיעורים של שימוש בהוראה, עסקנו בס"ד בשאלות רבות ומגוונות עם עשרות דוגמאות של לחיים וחוטים, עמודים וגדרות, שנמצאו ע"י משתתפי השיעורים, שרכשו בקיאות והכשרה והלכו ובדקו בעירובים במקומות שונים, והביאו את הנידונים לפני כל בני השיעור כדי לדון בכשרותם. אחת מהיצירות המענינות הביא אחד ממשתתפי השיעור מעירוב פרטי שנעשה באחד מהבנינים, ועשו צורת הפתח בכניסה לחצר, בצורה מקורית ביותר.

רשת שמונחת על העמודים במקום חוט

משני צידי השביל העמידו שני קרשים גבוהים במיוחד, ועליהם הניחו חתיכת רשת שמשמשת לגדרות. הרשת עשויה ע"י משבצות שיש בהם הרבה חורים, ולכן העירו המשתתפים שיש בזה חיסרון מדין פתחי שימאי, שמבואר בגמ' (עירובין דף יא.) שאם יש לחי שאינו שלם, אפילו שיש לבד בכל חור וחור, אינו כשר לעמוד של צורת הפתח.

דין פתחי שימאי במשקוף, וברשת מרובעת

ואמנם בגמ' נזכר דין זה רק לגבי העמודים והלחיים, ולא מצאנו כן לגבי המשקוף [שי"א שאין לו גדרי מחיצה לענין מתנדנד ברוח]. א"כ אולי במשקוף יהיה כשר גם דבר מחורר שאינו שלם אבל באחרונים מצאנו שנקטו דין פתחי שימאי גם לגבי המשקוף, כגון מש"כ רע"א להסתפק בחוט שהולך בשיפוע מגבוה לנמוך (הובא בשעה"צ סי' ס"ג ס"ק מ"ו), שטעמו משום פתחי שימאי, וכן בחז"א סי' ע"א ס"ק י"א) לגבי דין משקוף שמורכב משני חלקים עם רווח קטן ביניהם, שאין מועיל לבדו בזה, משום פתחי שימאי. ומבואר שדין פתחי שימאי שייך גם במשקוף באופנים שונים. וא"כ אי אפשר להשתמש ברשת מחוררת למשקוף.

אבל היו שטענו שברשתות המצויות בזמנינו, שהחורים מרובעים, הרי צורת עשייתן מחוטים בפסים ישרים, [ואינם כמו הרשתות הישנות עם חורים בצורת מעוין, או ריבוע אלכסוני, שבהם החוטים קלועים ומסתובבים]. וא"כ בנוגע לרשת שהניח אותו אדם על העמודים, שבה החורים מרובעים, הרי יש כל חוט בפני עצמו עובר בקו ישר, ומתוך חוטי הרשת יש חוט כלשהו שעובר בקו ישר מעמוד לעמוד, אלא שיש גם קוים נוספים לרוחב שמתחברים לו שתי וערב, כמו משבצות, וא"כ נבחר חוט אחד שהוא יהיה המשקוף, ונאמר דל מהכא את האחרים, הרי יש לי משקוף רצוף וישר מעמוד לעמוד.

הבאנו שאלה זו אל הגאון רבי מנדל לובין שליט"א והוא הכריע שלא להשתמש ברשת למשקוף, והטעם משום שגם אם נבחר חוט אחד מתוך הרשת, הרי הרשת מחוברת לו מכל צד, ואי אפשר להתעלם מהצורה הכללית של הרשת, שאינה מתוקנת כדרך הפתחים, שאין דרך לעשות משקוף מדבר מחורר. ולכן אין להכשיר צורת הפתח במצב כזה.

בעירובין מתחדשים מקרים חדשים וצריכים בקיאות מיוחדת

יש לציין שהמקרה הזה הוא דבר חדש שלא זכור שהיה מקרה כזה בכל מאות ואלפי המקרים שראינו, וזה דבר פלא ומיוחד בעירובין,

אפשר בנגיעה קלה להזיז את הקרש באופן שלא יעמוד כנגד החוט, זאת אומרת שאם ילד ישחק בו בשבת, או אפילו מישהו יעבור ויתקע בקרש ברגלו בלי כוונה רעה, הקרש יזוז ממקום החוט והעירוב כולו ייפסל. אמנם האחראי המסור עובר כל יום שישי ומושך את הקרש למקום הנכון, אבל זה לא מחייב שהוא יישאר כך לכל השבת. הרי זה דוגמא של תיקון מאולתר, שנעשה בצורה כשרה, אבל עם סיכון גדול להיפסל.

קראוון מוגבה נחשב מחיצה תלויה

דבר נוסף שהיה בשכונה אחרת, במקום שהקראוון של בית הכנסת שימש גבול לעירוב. אבל היתה בעיה שהוא מוגבה מהקרעק ג' טפחים, וא"כ למרות שכלפי תוכו, יש לקירות דין מחיצה כשרה, אבל כשאנו באים להקיף את השטח שמחוץ לבית הכנסת שיהיה רשות היחיד, הרי הקירות של הקראוון אינן כשרות למחיצה, כי הן גבוהות מן הקרעק ג' טפחים במקרה זה.

האחראי חיפש דברים למעט את החלל ולהשלים את המחיצה והדבר שהוא מצא היה שיריים של אריחי קרמיקות שנשארו באחד מאתרי הבניה, הוא אסף את האריחים והעמיד אותם באופן שנשענים על הקראוון, ובה סתם את החלל והשלים את המחיצה. אבל עבר שבוע ועוד שבוע, והחלו האריחים ליפול, כפי שהמצב היה כשהגענו שהרבה מהם כבר נפלו.

והנה בפשטות מספיק לדאוג שרוב האריחים יעמדו, כדי שיהיה עומד מרובה על הפרוץ. אבל כאן יש לומר שלא מועיל עומד מרובה, וצריך שהכל יהיה סתום.

שתי צורות להשלים תחת הקראוון והנפק"מ בהגדרתם

והביאור הוא שיש לחלק בין אם מניח את האריחים בצד הקידמי של הקראוון, הצד הפונה לכיוון העירוב, לבין אם מניח אותם בצד האחורי של הקראוון, הצד שפונה אל מחוץ לעירוב. והטעם משום שדוקא אם משלים את הצד הפונה לעירוב, אז יש מחיצה כשרה לדון בה עומד מרובה, אבל אם משלים את הצד הפונה לחוץ, הרי זה אינו מחיצה, כי יוצא שהעירוב פתוח אל השטח שמתחת הקראוון, והסתימה שהאחראי עשה בצד החיצוני, אין להדין מחיצה [כי הגובה שלה רק ג' טפחים], אלא היא בגדר סתימת חור, ולא בגדרי מחיצה [והמחיצה של העירוב היא מה שבתוך הקראוון, ויש להאריך בזה ואכמ"ל]. ולכן לא שייך לומר בסתימה הזו עומד מרובה, כי עומד מרובה נאמר רק בדבר שיש לו דין מחיצה, וא"כ אם יש חלק פתוח, כגון שאריח אחד נפל, הרי הוא פירצה שאין לה עומד מרובה, וא"כ זה אוסר את העירוב אפילו במקום קטן [יותר מג' טפחים]. וזה דבר חידוש שאינו מצוי, אבל הוא חשבון ברור לכאורה.

דבר זה מלמד אותנו את שני הדברים הנ"ל, שבעירובין יש תמיד חידושים נוספים בכל מיני צורות ושינויים, והבעיות מצויות בפתרונות המאולתרים, שקשה לשים לב תמיד, שיש דברים שחסרונם יכול לפסול את העירוב.

לרגל הסגר שעושים בימים אלו

**אנו עורכים עבודות לילדים סביב הלכות עירובין
העבודות יישלחו למנויים בקבלת העלון במייל
ניתן להצטרף בכתובת A83320@GMAIL.COM**

מי שמעוניין לסייע ברעינות ובאיו, נשמח שיצור קשר עם המוקד בטל' 05484-83320

**ניתן להצטרף לקבוצות האברכים
שהתחילו בלימוד הלכות עירובין למעשה
בסידרת "בודקי עירובין"**

להצטרפות והרשמה - 055-678-3323

והנה הכלל ביידינו ע"פ המבואר בתרומת הדשן וברמ"א (סי' שנ"ח ס"ב) לגבי ביטול מחיצה של קרפף, שאם יש מדרגה ברוחב ד' טפחים באמצע המחיצה, היא מפסיקה את צירוף חלקי המחיצה, וכאשר אין חלק אחד בפנ"ע בשיעור י' טפחים, הרי זה כמו שאין מחיצה, [שע"פ זה כתב הרמ"א שכאשר מסלקים את המדרגה, נחשב כעשיית מחיצה חדשה לשם דירה]. ולפ"ז הקיר במקרה זה אינו נחשב מחיצה כלל. [והגר"א שם חולק על התורה"ד ומצרף עד מרחק של ד' אמות, אבל המשנ"ב פוסק שלא כדעת הגר"א גם להקל לבטל קרפף, וכן פסק החזו"א, שלא מצרפים חלקי מחיצה כאשר יש שטח ברוחב ג' או ד' טפחים], וכיון שהצורה הזו והבעיה הזו היתה

משני צידי הקיר, א"כ העירוב פרוץ באורך של כמה עשרות מטרים. גם התיקון למקרה זה אינו פשוט, כי אי אפשר לסתום שלב אחד מהמדרגות לאורך עשרות מטרים, שזה תיקון יקר, וזה גם מקלקל את הנוי שהשקיעו בו. לכן הפתרון במקרה זה הוא להעמיד עמודי עירוב לאורך הקיר, ולהסתמך רק על צורות הפתח.

בשכונה בבניה עושים עירוב מאולתר, והחסרונות שבו

בימים אלו נסענו לבדוק כמה עירובים שכונתיים חדשים, שהוקמו במקומות שיש כעת רחובות חדשים ובנינים שהתאכלסו בתוך אזור שיש בו הרבה בנינים באמצע בניה, ובמקומות אלו יש בעיה להתקין עירוב כי הפועלים הורסים את העמודים וקורעים את החוטים. ולכן במקומות אלו עושים את העירוב מקרשים ואילתורים זמניים. ויש לציין שיש בזה שתי חסרונות.

דבר ראשון, האחראי צריך לטרוח הרבה בתיקון העירוב כל שבוע מחדש, לחבר ולקשור, ולמצוא קרשים חדשים, כיון שדברים מאולתרים מתפרקים מיד בנגיעת הפועלים, וכל יום שישי צריך לבנות את הדברים מחדש. דבר שני מחמת זה מצוי יותר שיהיו דברים שאינם מספיק כשרים, ולפעמים גם פסולים ח"ו, מכיון שאם האחראי צריך להשקיע את כל כוחותיו במציאת קרשים ובבניית אילתורים, יש לו פחות פנאי לשים לב לפרטים ההלכתיים. ועוד משום שבדבר שאינו קבוע עושים הרבה צורות מגוונות, ונפגשים בהרבה דינים והלכות שצריכים לדעת, הרבה יותר מעירוב קבוע שנעשה בצורה מסודרת.

והנה באמת יש מצבים שאי אפשר לעשות עירוב קבוע וחזק, ובכל זאת אנו מציינים כאן את החסרונות בשביל שני דברים, האחד כדי שאנשים ידעו להעריך, וידעו שהתרומה והתמיכה בעירוב במצבים אלו נצרכת הרבה יותר מסתם עירוב, וכל מי שגר בשכונות שנמצאות בבניה, ידאג למצוא את האחראי ולתרום ולתמוך בו, כי בזה תלוי המצב אם יהיה לו עירוב טוב. והחלק השני שנוגע גם לאחראים והעוסקים בעירובים במקומות אלו, שלא ישאירו את המצב באופן שכל שבוע צריך לתקן עשר מקומות, אלא ישקיעו כספים בתיקון חזק, אפילו שנראה שזה לא יישאר לתקופה ארוכה וכביכול זה בזבז כסף, אין הדבר כן, אלא יש בזה תועלת גדולה, כי אחרת האחראי לא יעמוד בעומס, וגם אם יעמוד בזה יהיו דברים שלא יהיו כשרים מספיק, זה ענין של כשרות, ולא רק נוחות.

לחי קשור ברפיון יש לחשוש שבשבת יזוז ממקומו

נביא כאן שתי דוגמאות, משתי שכונות שביקרנו בהם באותו סיור, וזה רק מעט ממה שראינו. באחד מהם היה חוט של עירוב מחובר לבנין, ולמטה העמידו לחי, אבל לא חיברו אותו לקיר, אלא רק קשרו אותו עם חוטי ברזל, כיון שהיה מדובר בעמוד של בנין שאפשר לקשור סביבו בלי לקדוח בו, לכן האחראי הסתפק בקשירה. והנה אפשר לחבר לחיים בקשירה בצורה טובה, אבל משום מה הקשירה כאן היתה רופפת מאוד, [יתכן שבשביל קשירה טובה במקרה זה, היה צורך לעשות חור באמצע הקרש כדי שהקרש יבלוט מהקיר ואכמ"ל, ולאחראי לא היה אמצעים נתונים לכך]. בצורה זו שהקשירה רפויה,